

Scala aan factoren bepalen rendement

Beregenen op grasland: rendabel of te duur?

Moeten boeren bij droogte hun grasland wel of niet beregenen? Een eenduidig antwoord is niet zo gemakkelijk te geven, blijkt uit een rondgang langs deskundigen. Duidelijk is wel dat beregenen op weidepercelen efficiënter is dan op maaipercelen. Ook regio, grondsoort, grondwaterstand en ruwvoerprijzen spelen een rol.

Als je gaat beregenen, begin dan op tijd, is het advies van Jan van Middelaar, adviseur bij PPP Agro Advies. „Als gras stilstaat en je gaat dan pas beregenen, is de efficiëntie veel lager”, zegt hij. Het gewas heeft dan al een groeivertraging opgelopen, waardoor het langer duurt voordat het weer op gang komt. „Dat kost tijd en opbrengst. Bovendien heeft gras dat stress heeft gehad, sneller kans op aarvorming. Als het gewas in bloei schiet, raak je ook kwaliteit kwijt.” Bert Philipsen, onderzoeker bij Wageningen

UR Livestock Research, stelt dat je gras moet beregenen als het gewas dat echt nodig heeft (Beregenen op Maat). Melkveehouders kunnen daarbij gebruik maken van adviesmodules, zoals het online-programma Beregeningssignaal van ZLTO. „Met deze programma's kan een boer per perceel berekenen wanneer hij het best kan beregenen en hoeveel”, legt hij uit. „De vochtbalans wordt per perceel in de gaten gehouden, zodat een boer zelf kan inschatten wat het juiste moment is. Tegelijk

maakt dit programma een economische afweging voor de variabele kosten en opbrengsten.”

Droogtegevoelige grond

Beregenen is vooral van belang in gebieden met droogtegevoelige zandgronden en een lage grondwaterstand, waar geen capillaire nalevering van onderuit plaatsvindt, vervolgt de onderzoeker. In deze regio's kan het voor boeren economisch interessant zijn om

een beregeningsinstallatie aan te schaffen, omdat daar het beregeningsrendement het grootst is. „Het gaat te ver om dit voor alle gebieden te adviseren, op klei- en veengrond zijn in de regel veel minder vochtproblemen. Maar het blijft uiteindelijk een keuze van de ondernemer of hij wil investeren in een beregeningsinstallatie. Het rendement van beregenen moet wel in verhouding staan tot een eventuele aankoop van ruwvoer.“

Wanneer een melkveehouder voor beregenen kiest, moeten weidepercelen voorrang krijgen boven maaipercelen, adviseert Philipsen. Een tekort aan weidegras kan meer financieel nadeel opleveren – kuilgras kan immers worden aangekocht – en bovendien kan te weinig gras het beweidingsschema in de war brengen. „Een normale grasverdamming bedraagt circa 5 millimeter per mooie zomerdag. Bij grote droogte kan gras stoppen met groeien. Dat is wel afhankelijk van welk grassoort er staat en of het gewas echt is verdroogd. Wij weten dat het herstellend vermogen van Engels raaigras door een diepe beworteling vrij goed is, ruwbeemd gaat bijvoorbeeld veel sneller dood. Er ontstaan dan open plekken, met onkruidvorming tot gevolg.“

Volgens Van Middelaar is het bij extreme droogte verstandig zoveel mogelijk van het land af te blijven. Berijden en betrappen geeft meer schade dan de droogte zelf in extremere omstandigheden. Zet het vee op stal en kuil het gras in, is zijn advies. Op klei en löss zal het gras wel bruin worden, maar het blijft in leven. Bij zandgrond is de mogelijkheid dat het gewas dood gaat een stuk groter. „Als het gaat regenen, heb je op zandgrond kans dat vooral de slechte grassen en onkruiden terugkomen. Zo is kweekgras funest voor de grasmat. Dat gewas groeit explosief, maar zowel de kwaliteit als de smakelijkheid holt achteruit. In dat geval zit er niets anders op dan aan graslandvernieuwing te doen.“

Organische-stofgehalte

Ook Leo Tjoonk, kenniscoördinator ruwvoerteelt bij Agrifirm Plant, is groot voorstander van beregenen. Vochttekort kost opbrengst, stelt hij. Melkveehouders

doen er volgens hem goed aan het organische-stofgehalte van hun grond op peil te houden of omhoog te brengen, omdat dit gehalte voor een belangrijk deel het vochtvasthoudende vermogen van de bodem bepaalt. „Op schrale zandgronden is het organische-stofgehalte relatief laag, waardoor je sneller met droogte hebt te maken. Veehouders moeten daar eerder gaan beregenen dan collega's op klei of veen, waar het capillaire vermogen zorgt dat vocht langer beschikbaar blijft voor de plant.“

Daarnaast zorgt vocht ervoor dat de bodem minder snel opwarmt. Volgens Tjoonk groeit gras het best bij een bodemtemperatuur van 12 tot 18 graden. Boven een bodemtemperatuur van 20 graden loopt de groei terug en boven de 25 graden wordt het vocht gebruikt om het wortelstelsel te koelen, terwijl het gewas tegelijkertijd verwelkt. „Als de bodemtemperatuur lager blijft, is er minder verdamping, waardoor de plant beter tegen de warmte kan. Daarbij is het belangrijk dat het gras niet te kort wordt. Door een bedekkende laag wordt de instraling van de zon lager, waardoor de bodemtemperatuur minder hard oploopt.“

Een derde manier om verdroging/verbranding van het gewas te beïnvloeden, is om de kalivoorziening in de bodem op peil te houden. Het element kali speelt namelijk een belangrijke rol bij de vochtthuishouding van de plant, vertelt de coördinator. Bij een kalitekort is een plant gevoeliger voor droogte. Zorg er daarom voor dat het kaligehalte van je grond (in de zomer) op peil is. Veehouders laten voor de derogatie monsters van drijfmest nemen, voor een paar euro meer kun je ook kali laten bemonsteren. Dan heb je meteen de kaliumvoorziening van je percelen in beeld.“

Ruwvoerpositie

Beregenen heeft weinig te maken met grond en grondopbrengst, maar heeft alles van doen met de ruwvoerpositie, vindt Lubbert van Dellen, marktdirecteur Food & Agri bij Accon avm adviseurs en accountants. „Als je na de opbrengst van beregenen kijkt, heb je in ieder geval een snede gras te pakken. Maar hoeveel

kilo droge stof oogst je? En wat heeft je dat gekost? Oogst je echt 2.500 kilo droge stof? Bij 15 cent is dat 375 euro“, rekent hij voor.

Van Dellen: „Het lijkt heel rationeel om te beregenen, maar in feite beregen je alleen om de schade aan je grasland te beperken. Bovendien gebruiken boeren die beregenen veel water voor een beperkte ruwvoeropbrengst. Als je dan de kosten van je installatie en brandstof gaat berekenen, valt het rendement economisch gezien vaak tegen.“

De accountant stelt dat het financieel gezien interessanter is naar alternatieven te kijken. Boeren kunnen jongvee en droge koeien bijvoorbeeld anders gaan voeren (stro en kuilgras of stro en krachtvoer) om ruwvoer uit te sparen. Een ander alternatief is om niet te beregenen, maar tijdig grondwater te verhogen of omgekeerde drainage (in akkerbouwgebieden). „Terugkijkend zijn de boeren die tijdig in een overschotmarkt voorraad hebben verruimd of alternatieven hebben gezocht om dieren anders dan met eigen ruwvoer te voeren, doorgaans goedkoper uit“, stelt Van Dellen.

Volgens Tjoonk gaat dit op voor de wat zwaardere gronden, op de droogtegevoelige zandgrond is het een ander verhaal. Wanneer er niet beregend wordt, treedt er onherstelbare schade op aan de grasmat, waardoor er meer sneden verloren gaan en er opnieuw ingezaaid moet worden.

KringloopWijzer

Van Middelaar waarschuwt dat een droog jaar nadelig kan uitpakken voor de KringloopWijzer. „De KringloopWijzer maakt het hopelijk op termijn mogelijk dat wanneer je kunt aantonen dat je je mineralen goed gebruikt en veel gras van je eigen land haalt, je meer mest mag aanwenden. In een droog jaar als 2015, waarin waarschijnlijk minder gras wordt geoogst, kan dat negatief uitpakken voor de gewasopbrengst in de KringloopWijzer op langere termijn. In dit instrument wordt met rollende gemiddelden gewerkt: een slecht jaar kan een gemiddelde van drie jaar onderuit halen. Dat zijn zaken om ook rekening mee te houden.“ ■

Droog, droger, droogst. Of toch niet?

Het jaar 2015 hoort bij de 5 procent droogste jaren, zegt Rob Sluijter van het KNMI. Tussen 1 april en 28 juni was er een landelijk neerslagtekort van 132 millimeter. Het tekort was het grootst aan de Zeeuwse en Zuid-Hollandse kust en in de Kop van Noord-Holland met 150-180 millimeter. In Drenthe en Groningen lag het tekort op 30 tot 90 millimeter. „We zien dat het klimaat verandert“, zegt Sluijter. „Het wordt steeds warmer in Nederland. Maar dat betekent ook dat het groeiseizoen langer wordt.“

De droogte van de afgelopen maanden komt maar eens in de 10 tot 20 jaar voor, aldus de woordvoerder. „De trend is wel dat het voorjaar droger wordt, maar er gaan ook steeds zwaardere buien vallen en gemiddeld neemt de neerslagsom over het hele jaar zelfs toe.“ Volgens Sluijter hadden we in 2003, 2007, 2008, 2010 en 2011 relatief droge lentes, maar waren de voorjaren van 2012, 2013 en 2014 relatief weer nat. Toch praat hij nog steeds over toeval. „Je moet best een lange reeks hebben voordat een signaal een significante trend is.“

